

Pán *Janšák* sa ešte raz spýtal na to, že ak stanovená hranica vo Viedni vychádza z etnického princípu, akými právomocami by disponovali miestne komisie.

Gróf *Teleki* konštatoval, že sám nevie, aké právomoci by týmto komisiám prináležali. Domnieva sa však, že by nemali byť rozsiahle. Podľa neho však niektoré úseky hranice bude potrebné navštíviť, aby sa ťažkosti, ktoré sa neočakávali, mohli identifikovať. Teda tieto komisie by mali byť poradnými komisiami. Na obhliadke celej hranice však netrvá.

Pán *Janšák* vyhlásil, že bázou pre činnosť komisie je čiara, ako ju arbitri stanovili podľa etnografického princípu. Ak by sa vyskytli problémy, treba sa im vyhnúť a všetko vyriešiť v zhode s týmto princípom. Navrhol, aby práce prebiehali tu v Budapešti. Odvolajúc sa na diskusiu na prvom zasadnutí¹, položil otázku, či možno prijať princíp jednoty katastrálneho územia obcí. To znamená, že ak sa obec nachádza na území jedného štátu, aj teritórium patriace k tejto obci (poľia, lesy, lúky) by tam pripadlo. S prihliadnutím na miestne podmienky možno však pripustiť aj výnimky. Takými by boli napríklad veľkostatky.

Gróf *Teleki* prejavil s tým súhlas.

Pán *Janšák* konštatoval, že vzhľadom na to, že sú k dispozícii katastrálne mapy, nebude potrebné urobiť obhliadku hranice.

Gróf *Teleki* potom dodal, že je potrebné brať do úvahy najmä to, na ktorej strane hranice ležia obce. V takomto prípade po oboch stranách hranice treba obyvateľstvu oznámiť, že svoje požiadavky môže predložiť miestnym orgánom.

Pán *Janšák* s tým súhlasil a podotkol, že v takomto prípade komisie nie sú potrebné.

Gróf *Teleki* potom vyhlásil, že na vyriešenie niektorých problémov možno bude potrebné obrátiť sa na miestnych znalcov, ktorí dobre poznajú situáciu na mieste. Bolo by vhodné už odteraz na to myslieť.

Pán *Janšák* potom konštatoval, že ak základom práce komisie zostáva etnický princíp, vzhľadom na prijatú zásadu jednoty katastrálnych území možno očakávať vyriešenie väčšiny problémov už v Budapešti.

Gróf *Teleki* povedal, že súhlasí s týmto názorom, avšak podľa neho komisia je vo väčšine prípadov viazaná rozhodnutím arbitrov vo Viedni.

AMZV ČR, ZÚ Budapešť 1938, kart. 11, f. 251, č. 226/del. Kópia, strojopis.

¹ Pozri dok. č. 15.

² Tamže.

10. november 1938, Budapešť. Začiatok rokovania: 16.45 hod.

Protokol delimitačnej komisie k otázke výmeny niektorých obcí, o hospodárskych ťažkostiach a o problémoch držiteľov pôdy na obsadenom teritóriu.

*Commission pour la délimitation de la frontière
Procès-verbal*

Présents: Tous les membres de la délégation hongroise et de la délégation tchécoslovaque.

Le comte *Teleki* prend la parole pour attirer l'attention de la Commission sur le fait, qu'il serait utile de fixer la façon dont la Commission procédera.

Monsieur *Janšák* déclare que Monsieur le comte Teleki a mentionné lors de la discussion de la dernière séance de la Commission l'éventualité d'échanger certaines communes slovaques contre certaines communes hongroises. A ce sujet M. Janšák se permet de poser certaines questions et demande l'opinion du comte Teleki notamment si dans le cas d'un échange a priori, il est nécessaire pour la Commission d'aller voir ces endroits ou s'il est possible de résoudre ces problèmes uniquement à la base des statistiques. Une autre question est de savoir si pour ces échanges l'accord des deux gouvernements est suffisant, ou s'il est nécessaire de soumettre l'affaire aux arbitres pour approbation.

Le comte *Teleki* croit que le chose est simple. Il faut d'abord créer l'accord sur le tracé des frontières selon la ligne fixée par les arbitres. Si l'accord est impossible, il faut demander la décision des arbitres. En ce qui concerne les changements, ceux-ci, peuvent être différents, mais les questions de convention, tout-à-fait en dehors de l'arbitrage. Pour ces questions la commission n'est pas compétente, ce sont les deux gouvernements qui en décident et qui doivent, comme un simple acte de politesse, informer les arbitres sur ces échanges.

Monsieur *Janšák* attire ensuite l'attention de la commission sur l'article 6 de la décision arbitrale de Vienne¹ et constate qu'il y aura toute une série de difficultés prévues par cet article.

Le comte *Teleki* déclare que dans le cas des difficultés prévues par l'article 6 de la décision arbitrale de Vienne la Commission pour la délimitation des frontières ne peut pas décider seule, mais seulement avec la commission économique, éventuellement, après des discussions communes.

Monsieur *Janšák* pose ensuite la question si on peut changer la frontière pour faciliter l'équitable solution des difficultés, prévues par l'article 6 de la sentence arbitrale.

Le comte *Teleki* déclare qu'il est difficile de donner à cette question une réponse en général.

Il faut procéder par étapes, et dès que le premier secteur est réglé, il faut avertir les autorités locales des deux côtés de la frontière pour les demandes éventuelles de rectifications. Il propose de prendre la carte à l'échelle de 1 : 75 000 en allant du Danube jusqu'au Petit Danube. Au sujet des colonies dans ce territoire le comte Teleki remarque que dans ces questions il faut d'abord constater si la population magyare a également participé à la réforme agraire, et si ces villages slovaques de colons n'ont pas été constitués aux dépenses de la population magyare².

Monsieur *Janšák* déclare que pour cette question c'est la commission juridique qui est compétente.

Le comte *Teleki* attire l'attention de la commission sur le bois situé entre la commune de Szemét et le Danube et appartenant à la commune de Dunacsúny.

Monsieur *Janšák* déclare qu'il n'est pas certain si la commission est compétente pour discuter cette partie de la frontière fixée déjà en 1921, et pas du tout touchée par la décision arbitrale de Vienne. Il s'empresse de faire cette réserve. Après un examen détaillé des cartes de cette région la délégation tchécoslovaque a constaté qu'elle a besoin de la seconde carte officielle, remise par les arbitres à la Tchécoslovaquie, puis de cartes indiquant la limite des cadastres et une documentation détaillée sur différents problèmes qui se posent. Mr. Janšák demande par conséquent d'ajourner la prochaine séance pour le 14 novembre. Cette proposition est acceptée³.

Komisia pre delimitáciu hranice

Protokol

Prítomní všetci členovia maďarskej a československej delegácie.

Gróf *Teleki* sa ujal slova a upriamil pozornosť komisie na potrebu stanovenia jej rokovacieho poriadku.

Pán *Janšák* vyhlásil, že na poslednom zasadnutí komisie pán gróf Teleki v diskusii spomenul eventualitu výmeny istých slovenských obcí za maďarské obce. V tejto záležitosti si pán Janšák dovolil položiť niektoré otázky. Požiadal grófa Telekiho o názor, či v prípade podobnej výmeny je potrebné, aby komisia šla priamo do terénu, alebo či sa tieto problémy môžu vyriešiť na základe štatistiky. Ďalej chcel vedieť názor, či na výmenu postačí súhlas oboch vlád, alebo či je potrebné túto otázku predložiť arbitrom na schválenie.

Gróf *Teleki* sa domnieva, že celá záležitosť je jednoduchá. Najprv na základe čiar stanovenej arbitrami je potrebné vypracovať dohodu o vytýčení hranice. Ak by nedošlo k dohode, treba arbitrov požiadať o rozhodnutie. Čo sa týka výmeny obcí, môže byť rôzna, avšak otázky spojené s výmenou ostávajú a sú závislé od dohody, ktorá stojí mimo arbitráže. V týchto otázkach komisia nemá právomoc. Rozhodnú o nich obidve vlády a budú o tom informovať arbitrov jednoduchým zdvorilostným aktom.

Pán *Janšák* upriamil pozornosť komisie na 6. článok viedenského arbitrážneho rozhodnutia¹ a uviedol, že v súvislosti s týmto článkom sa objaví celý rad problémov.

Gróf *Teleki* konštatoval, že v prípade ťažkostí, ktoré môže vyvolať 6. článok arbitrážneho rozhodnutia z Viedne, delimitačná komisia nemôže rozhodovať sama, ale iba v spolupráci s hospodárskou komisiou, prípadne po vzájomnej diskusii.

Pán *Janšák* ďalej nastolil problém, či v záujme hľadania spravodlivého riešenia ťažkostí, možno meniť hranicu, čo predpokladá aj 6. článok arbitrážneho rozhodnutia.

Gróf *Teleki* vyhlásil, že na túto otázku sa ťažko formuluje všeobecná odpoveď. Podľa neho treba postupovať po etapách. Od začiatku riešenia prvého úseku je potrebné na oboch stranách upozorniť miestne orgány na možnosť formulovania ich prípadných požiadaviek na úpravu. Navrhol pritom použiť mapu v mierke 1 : 75 000 a postupovať od toku Dunaja k malému Dunaju. V súvislosti s osadami na tomto území, gróf *Teleki* poznamenal, že pri tom je potrebné brať do úvahy, či sa rovnakou mierou na pozemkovej reforme podieľalo aj maďarské obyvateľstvo a či sa tieto slovenské usadlosti nezakladali na úkor maďarského obyvateľstva.²

Pán *Janšák* dodal, že táto otázka patrí do kompetencie právnej komisie.

Gróf *Teleki* upozornil komisiu na les, nachádzajúci sa medzi obcou Kalinkovo a Dunajom a patrí k obci Čunovo.

Pán *Janšák* vyhlásil, že si nie je istý, či komisia je kompetentná diskutovať o tej časti hranice, ktorá bola stanovená už v roku 1921 a viedenské arbitrážne rozhodnutie sa jej netýka. Hneď formuloval aj svoje výhrady. Po dôkladnom preštudovaní máp vzťahujúcich sa na túto oblasť československá delegácia vyhlásila, že potrebuje druhú úradnú mapu, ktorú odovzdali arbitri Československu. Okrem toho mapu vyznačujúcu hranice katastrálnych území a podrobnú dokumentáciu o rôznych nastolovaných problémoch. Z toho dôvodu pán *Janšák* požiadal o odročenie problému na nasledujúce zasadnutie na 14. november. Tento návrh bol prijatý.³

AMZV ČR, ZÚ Budapešť 1938, kart. 11, f. 251, č. 226/del. Kópia, strojpis.

¹Pozri VA. Dokumenty I., s. 203, dok. č. 139.

²Podľa sčítania obyvateľstva roku 1930 národnostné zloženie kolonistov na odstúpenom území bolo nasledujúce: zo 14 677 kolonistov žijúcich v 83 osadách (v rokoch 1921 – 1937) bolo národnosti slovenskej 8 208, českej 3 856, maďarskej 2 056, rusínskej 52, nemeckej 18, židia 4, inej národnosti 11 a cudzincov 472. – SNA, SL, kart. 72, f.: Excerpcie k materiálu použitého v Komárne, vypracované P. Horváthom 22. 11. 1938.

³Večer 10. 11. 1938 P. Fiša z Budapešti sumarizoval výsledok zasadnutia delimitačnej komisie nasledovne:

„Delimitační komise, která se bude především zaobíratí formulováním zásady, podle níž by se vzájemně připouštěly výměny území a ratifikace demarkační čáry z důvodů ethnografických, po případě i z důvodů hospodářských. Bylo vytknuto jako zásada, že pohraniční čára se má krýti s katastrálními hranicemi obcí. S maďarské strany zejména předvídají i případy, kdy nově dohodnutá demarkační čára se bude značně uchylovati od demarkační čáry vídeňské. Vzhledem k tomu nebude se vyťahovat projednání jednotlivých konkrétních případů k úpravě hranice...“ – AMZV ČR, PrS, kart. 65, f. 12, č. 158 887/V1-4/38.